

o. Franjo Ačko

30. prosinca 1974. u Ljubljani, u predjelu Vič, umro je svećenik franjevac dr. o. Franjo Ačko, crkveni glazbenik i kolaudator zvona ljubljanske nadbiskupije. Nezaboravan i dirljiv je bio čas kad se prisutni narod u crkvi od njega opraštao najdražom mu vlastitom skladbom »*Počivaj, milo Detece*«, a na groblju žalama također njegovim slovenskim koralom »*Očenaš*«. Intiman rastanak od dragog nam o. Ačka njegovim skladbama koje duboko diraju slovensku kršćansku dušu.

O. Franjo dr. Ačko rodio se u Mariboru 23. srpnja 1904. Djetinjstvo mu je bilo teško; zarana je, već u četvrtoj godini, izgubio majku. Otac mu je po zanimanju biougar, zato je mali Ljudevit — tako mu je bilo krsno ime — čitava života rado planinario. Tamo na vrhuncima planina bio je »bliže Bogu«, kako je govorio i tamo je najčešće nalazio originalne zamisli za svoje skladbe. Sjećam se, u Rimu je uvijek govorio kako bi pošao u Apenine popeti se na vrh na Gran Sasso. Ali ratne neprilike nisu dopustile da mu se ta želja ispuni!

Kao devetogodišnji dječak počeo je učiti violinu kod prof. Johana Grögera. Uočivši dječakovu neobičnu nadarenost profesor ga je poučavao i u drugim glazbenim predmetima. Često je u franjevačkoj crkvi u Mariboru svirao violinu solo, iako premlad. Čitava života je rado uza se imao violinu. Ona mu je zasigurno još više istančala apsolutni sluh, a to mu je mnogo pomagalo kod kolaudacije crkvenih zvona. Vršeci tu službu pod stare dane doživio je tešku prometnu nesreću, što mu je i smrt pospješilo. Violina mu je iskristalizirala urođeni smisao za lijepe melodije. U svim djelima: za djecu, u zbarskim skladbama, instrumentalnim djelima, skladbama za orgulje, i glasovir, itd., svuda se pokazao majstor melodije. Melodija mu je originalna, slovenska, spontano teče i divno se prelijeva.

Osnovnu školu i nižu gimnaziju je završio u rodnom Mariboru 1920. i zatim stupa u franjevački red. »*Violina i glad su me doveli na franjevački prag*«. U Kamniku je završio višu gimnaziju 1925. Dok je u Ljubljani studirao bogosloviju, privatno je kod o. H. Sattnera učio harmoniju, kontrapunkt, glasovir i orgulje. Već tada su nastale razne skladbe manjeg i većeg obujma, među njima i »*Tu es sacerdos*«, što su mu je izveli na mladoj misi. Za svećenika je zaređen 1928., a 1930.

godine se upisao na konzervatorij u Ljubljani, gdje je ostao samo dvije godine. Harmoniju i orgulje je učio kod prof. St. Premrla, solo-pjevanje kod prof. M. Hubada, glasovir kod prof. J. Ravnika, a kompoziciju (kojoj je najviše vremena posvećivao) kod prof. M. Škerjanca. Od 1934. do 1937. regens je chori u franjevačkoj crkvi u Ljubljani. Iz tog su doba popularne Ačkove skladbe: »*Reši me, Gospod*« i »*Mariji*« za mješoviti zbor, narodna kantata »*Preljubo veselje*«, ciklus skladbi za Miklouševe večeri, te biser Ačkova glazbenog stvaranja, božićna popijevka »*Počivaj, milo Detece*« za solo, zbor i orgulje (orkestar). U to vrijeme je mnogo skladao na pjesničke tekstove subrata o. Kr. Šekovaniča koji je znao djetinju dušu zaviti u pjesničko ruho. Ačko je svojim popijevkama uvjerljivo glazbeno progovorio djeci, a ona su u njima instinktivno našla same sebe.

Od 1937. do 1941. nalazi se opet u Kamniku kao kateheta na osnovnoj školi što su je vodile ss. uršulinke. Iz Kamnika putuje u Ljubljani i kod prof. Koporca privatno uči glazbene oblike i instrumentaciju. U skladbama tog razdoblja posebno se osjeća da je ušao u tajne moderne instrumentacije, u otkrivanje suvremenih dostignuća akustike i današnje tehnike skladanja. To se posebno odrazilo u dvjema većim skladbama iz tog doba: »*Suita za klavir*« i »*Missa solemnis*« za sole, zbor i orkestar (1941). U »*Missa solemnis*« upotrijebio je sva sredstva suvremene glazbene tehnike; melodije su originalne, pune i svečane, kontrapunkt i polifono oblikovanje teksta i vođenje dionica udešeno prema zahtjevima moderne polifone estetike. U to su vrijeme nastale i još neke skladbe, kao »*Uvertira za veliki orkestar*«, »*Dve pesni*« za tenor i glasovir, »*Svojeglavček*« šaljiva opereta za sole, zbor i komorni orkestar.

Odlično je crtao. Jednom je za vrijeme vjeronaučne pouke tako plastično i živo djeci nacrtao zgodu iz Biblije kako su braća pravednog Josipa prodala trgovcima iz Egipta da su djeca blijeda od uzbuđenja drhtala. I oponašao je veoma dobro ljude, životinje i prirodne pojave. Djeca su nedjeljom u 12 sati s nestrpljenjem čekala uz radio kad će početi predavanja iz vjeronauka jer je sve prizore iz Evanđelja i Biblije popratio oponašanjem. Često je puta kolegama i profesorima u Rimu upravo on bio čas rasonode.

Od 1941. do 1943. se nalazi u Rimu na »*Pontificio Istituto di musica sacra*«. Učio je razne discipline crkvene glazbe pod vodstvom odličnih rimskih profesora i diplomirao: gregorijansko pjevanje kod Gr. Suola, a kompoziciju kod C. Dobicija i L. Reficea. Od 1948. do 1952. u Ljubljani je regens chori u Bežigradu te predaje na glazbenoj školi na Viču. Iz tog razdoblja najvažnija su mu djela: »*Ave Maria*« za solo, zbor i orkestar te »*Fuga za orgle na temo velikonočne Aleluja*«. Osjeća se jaki upliv rimskog školovanja: klasična polifonija s modernom harmonijom. »*Ave Maria*« je trojelni oblik: prvi i treći stavak su strogo polifonični a drugi homofonog značenja. Tih godina za Bežigradom (1946-1952) izdaje »*Arx Fugae*«, pet svezaka skladbi za mladež.

Od 1952. do 1954. godine opet ga nalazimo u Rimu gdje postiže doktorat iz crkvene glazbe. U doktorskoj disertaciji obradio je život i rad slovenskog crkvenog glazbenika i skladatelja o. Hugolina Sattnera (»*Vita ed opere di p. Ugolino Sattner, compositore sloveno, con una breve rasse-*

gna di storia della musica Slovena»). Tu je o. Ačko osim života i rada o. H. Sattnera i povijesti crkvene glazbe u Sloveniji, prikazao glazbeni život u slovenskoj franjevačkoj provinciji. Godine 1954. iz Rima se vratio u Ljubljano, gdje je u samostanu na Viču kao regens chori, kolaudator zvona i crkveni skladatelj proveo posljednjih dvadeset godina života.

O. Ačko se ogledao na raznim poljima crkvene glazbe. Njegova djetinja duša kao da je najadekvatniji izraz našla u dječjim popijevkama, posebno božićnim. Kao kateheta i vođa dječjih zborova mnogo je ugodnih časova proživio s djecom, i to je u njegovoj duši ostavilo duboki trag. Popijevke su mu pune prisnog, intimnog, naivnog, a božićne posebnog božićnog ugođaja. Skladbe su mu originalne i jednostavne jer su izvirale iz njegove skromne, jednostavne i iskrene duše, tog nepresušivog izvora ljepote. Mnoge od njih narod je prihvatio i postale su pučke popijevke. Takav je njegov »Očenaš«; narod ga je pjevao, osjetio i primio kao svoj. Danas ga slovenski muzikolozi i glazbeni estete smatraju najljepšim slovenskim koralom. O. Ačko je slovensko dijete i znao je pogoditi slovensku žicu.

Dugo je učio i mnogo proučavao razne discipline glazbene umjetnosti. Iz raznih glazbenih centara i od velikana glazbene umjetnosti htio je obogatiti svoje glazbeno znanje. Studirao je u Ljubljani i Rimu, a bio je prispio i u Prag, kolijevku slavenske glazbe, ali ga je ratni vjhor brzo vratio natrag u domovinu. U rukopisu je ostavio dva glazbena teoretska djela: »Nauk o glazbenem

oblikoslovju« i »Gregorijansko petje«. Pisao je djela svih vrsta crkvene glazbe za različite vokalne, instrumentalne i vokalnoinstrumentalne sastave. Skladao je na latinske i slovenske tekstove. Služio se suvremenim glazbenim izrazom — zato su mu skladbe zainteresirale današnjeg čovjeka. Najkvalitetnijim svojim glazbeno-liturgijskim djelom smatrao je »Missu solemnis« za sole, zbor i orkestar u dvanaesttotskom slogu. *Sonatu za orgulje* je objelodanio 1962. prigodom 500-obljetnice ljubljanske biskupije. To je prva skladba te vrste u slovenskoj orguljaškoj literaturi. U stvari, to je moderna simfonija za orgulje u četiri stavka: I. Allegro (sonatni allegro-oblik), II. Marcia funebre (Lento e maestoso, trodjelni oblik), III. Passacaglia (niz varijacija na temu ostinato u pedalu), IV. Finale (Allegro-fuga). Ovo opsežno djelo pisano je u polifonom slogu baroka i klasičke a u suvremenom harmonijskom ruhu. U sonati dočarava povijest katoličke Crkve u Sloveniji: veselje i sreća, trpljenje i žalost.

Da zaključimo: o. Fr. Ačko je

- prvi Slovenac koji je doktorirao na Papinskom institutu za crkvenu glazbu u Rimu;
- prvi Slovenac koji je skladao »Sonatu za orgulje«;
- prvi Slovenac koji je napisao misu u dvanaesttotskom slogu;
- prvorazredni skladatelj skladbi za djecu;
- odličan propovjednik.

Andelko Milanović

HODOČAŠĆA ZA SVETU GODINU U RIMU

— HRVATI

Najbrojnije hodočašće u prvom dijelu Svete Godine bilo je hrvatsko, četrnaest tisuća vjernika sa dvanaestak biskupa. Zanimljivo je bilo sudjelovanje vjernika kod pjevanja. Pučke popijevke su u tercama i sekstama; popijevke su melankolične, a završavaju polovičnom kadencom (kvintni položaj); obujam melodija pentakord mi-si. Ali ove popijevke imaju dar vjere, jaki žar ljubavi i živu prozornost plača. (BC, LXX, br. 6—7, str. 147)

ISPRAVAK. U prošlom glazbenom prilogu, *Misa iz Lanišća*, potkrala se gruba pogreška. Naime, predznaci u stavku SVET — BLAGOSLOVLJEN nisu dva (b, as,) nego samo jedan b, a u prethodnom stavku na 5. str. posljednji red ima predznake b, as.

V. F.